

TALOUSVALIOKUNNAN LAUSUNTO 14/2014 vp

Valtioneuvoston tulevaisuusselonteko: kestäväällä kasvulla hyvinvointia

Tulevaisuusvaliokunnalle

JOHDANTO

Vireilletulo

Eduskunta on 7 päivänä marraskuuta 2013 lähettäessään Valtioneuvoston tulevaisuusselonteon: kestäväällä kasvulla hyvinvointia (VNS 7/2013 vp) valmistelevasti käsiteltäväksi tulevaisuusvaliokuntaan samalla päättänyt, että muut valiokunnat voivat halutessaan antaa lausuntonsa tulevaisuusvaliokunnalle.

Asiantuntijat

Valiokunnassa ovat olleet kuultavina

- pääsihteeri Pekka Lindroos, valtioneuvoston kanslia
- strategiajohtaja Antti Joensuu ja ylitarkastaja Martti Myllylä, työ- ja elinkeinoministeriö
- toimitusjohtaja Vesa Vihriälä, Elinkeinoelämän Tutkimuslaitos ETLA
- vanhempi tutkija Ohto Kanninen, Palkansääjien tutkimuslaitos PT
- johtaja Hannu Kemppainen, Tekes — teknologian ja innovaatioiden kehittämiskeskus
- koulutusjohtaja Anne Gustafsson-Pesonen ja myyntijohtaja Kalevi Köninki, Aalto-yliopisto
- Agora Centerin johtaja, tutkimusprofessori Antti Hautamäki, Jyväskylän yliopisto

- tutkimusjohtaja Jari Kaivo-oja, Turun yliopisto
- toimitusjohtaja Martti Artama ja hallituksen puheenjohtaja Seppo Collander, Cimcorp Oy
- hallituksen jäsen Klaus Oehlandt, JOT Automation Oy
- toimitusjohtaja Simo Parhankangas, Kyrel Oy
- osakas Petteri Koponen, Lifeline Ventures Oy
- hallituksen puheenjohtaja, väliaikainen pääjohtaja Risto Siilasmaa, Nokia Oyj
- tulevaisuudentutkija, muutosjohtaja Risto Linturi, Sovelto Oyj
- toimitusjohtaja Juhani Lehti, Tampereen Konepajat Oy
- toimitusjohtaja Sture Udd, UPC Konsultointi Oy
- johtaja Rauno Vanhanen, Suomen Yrittäjät
- johtaja Matti Apunen, Elinkeinoelämän Valtuuskunta EVA ry
- toimitusjohtaja Risto E. J. Penttilä, Keskuskauppakamari
- Startup-säätiön hallituksen puheenjohtaja Ilkka Kivimäki, Startup Sauna
- konsultti Christina Andersson.

Lisäksi kirjallisen lausunnon on antanut
— Elinkeinoelämän keskusliitto EK ry.

VALIOKUNNAN KANNANOTOT

Perustelut

Talousvaliokunta pitää selonteon fokuksa onnistuneena: kestävän kasvun ja hyvinvoinnin taustatekijöiden analyysi on oikea lähtökohta myös tulevaisuuden kilpailukykytekijöiden ennakkoinnille. Selonteon linjausten toimeenpano voi kuitenkin osoittautua haastavaksi, koska ne jäävät osin hyvin yleiselle tasolle. Yhteiskunnan rakenteellisen uudistumisen kannalta tärkeät avaukset ja kannustimet olisi voitu nostaa selvemmin esiin. Myös tarkempi riskianalyysi yhdistettynä skenaarioanalyysien käyttöön olisi ollut tarpeen.

Talousvaliokunta korostaa olevan ensiarvoisen tärkeää, että julkishallinnon toimijat tunnistavat mahdollisuuksia ja luovat kestävää kasvua edistävän toimintaympäristön. Elinkeinotoimintaan kohdistuva valvonta tulee suunnata riskiperusteisesti, ja viranomaiskäytäntöjen tulee olla ennustettavissa. Tavoitteena tulee olla, että Suomi olisi houkutteleva toimintaympäristö kaikentyyppisille yrityksille. Uusien investointien houkuttelemiseksi pitää luoda nykyistä vahvempi verotuksen, yritysrahoituksen ja maakuvamarkkinoinnin kokonaisuus. Tämän tulee rakentua selkeän ja ennakoitavissa olevan normiston, oikeudenmukaisen ja läpinäkyvän viranomaistoiminnan sekä omaisuuden suojan pysyvyyden muodostamalle perustalle. Suomessa luottamus julkishallinnon toimijoihin on varsin hyvällä tasolla sekä maailmanlaajuisessa että eurooppalaisessa vertailussa. Talousvaliokunta muistuttaa, että vakaat yhteiskunnalliset olosuhteet, toimiva infrastruktuuri ja väestön hyvä peruskoulutus ovat elementtejä, joiden säilymisestä on pidettävä huolta, koska niiden rapautumien korjaaminen on hidasta ja tulee kansantaloudelle kalliiksi.

Mahdollistavan toimintaympäristön luomisessa on tärkeää kehittää julkishallinnon kykyä toimia edistyksellisenä asiakkaana kotimarkkinoilla sekä uusien avustusten omaksujana ja kokeilijana. Suomessa tarvitaan kasvua, joka pohjautuu kierrätykseen ja uusiutuvien luonnonvarojen käyttöön. Yksittäisinä esimerkkeinä talousvaliokunta haluaa nostaa cleantech-toimi-

alan ja kotimaisen biotalouden lisäämisen. Näillä aloilla on suuri mahdollisuus sekä vaihtotaseemme korjaamiseen että työllisyystilanteen parantamiseen. Perinteisten vahvuusalueidemme, metsäsektorin ja metalliteollisuuden, olemassa olevat resurssit — osaaminen, raaka-ainevarammot, tuotantovälineet — tulee päivittää vastaamaan muuttuneen toimintaympäristön tarjoamia liiketoimintamahdollisuuksia.

Kestävän kasvun sosiaalinen haaste liittyy kasvun osaamispohjaisuuteen. Hallinnonalojen rajat ylittävä, pitkän aikavälin politiikkalinjausten valmistelu on tärkeää, jotta koulutuksen ja työelämän kohtaamista voidaan parantaa. Talousvaliokunta kiirehtii toimenpiteitä, joilla koulutuksen ja tieteellisen tutkimuksen tuottamaa osaamista ja sovelluksia voitaisiin hyödyntää ja kaupallistaa nykyistä tehokkaammin. Joka tapauksessa nykyistä suurempi osa väestöstä on saatava mukaan yhteiskunnan toimintaan aktiivisiksi kansalaisiksi. Poikkihallinnollisilla ratkaisuilla tulee varmistaa, ettei osaavan työvoiman puute muodostu kasvun pullonkaulaksi. Onkin nähtävissä tarve sellaiselle koordinaatiolle, joka pystyisi huomioimaan kysynnän ja tarjonnan megatrendit: väestön vanheneminen, terveydenhuollon haasteet, rakennemuutos ja vienniteollisuuden kilpailukykytekijät.

Talousvaliokunta haluaa kiinnittää huomiota yhtenä uutena kasvunalana esille nousevaan robotiikkaan. Valiokunnan kuulemien asiantuntijoiden mukaan robotisaatio voi olla yksi sellaisista toimialoista, jotka voivat vastata edellä mainittuihin tarpeisiin ja jotka tulevat muuttamaan merkittävästi vakiintuneita käsityksiä työnjaosta, lisäarvon muodostumisesta ja kuluttajakäyttäytymisestä. Tämän potentiaalın hyödyntäminen edellyttää täysin uudenlaisten palvelukonseptien lanseeraamista. Palvelurobotiikan uusien tuotteiden myötä voidaan saada myös täysin uusia kansainvälisiä liiketoimintamahdollisuuksia. Suomen uusia mahdollisuuksia voisi löytyä logistiikan, sensoriteknologian ja tekoälyn kehittämisessä. Robotisaatiolla voidaan lisäksi vaikuttaa teollisuuden työpaikkojen säily-

miseen ja jopa palaamiseen korkeiden henkilöstökustannusten maihin. Ottaen huomioon teknologian kehitys viime vuosien aikana on ennakoitavissa, että teknologian sovelluksiin ja kuluttajakäyttäytymiseen liittyviä harppauksia tulee tapahtumaan myös lähitulevaisuudessa. Digitalisaatio on vähentänyt tavaroiden ja palveluiden jakeluteiden perustamiskustannuksia ja siten tuonut suomalaiset yritykset aikaisempaa tasarvoisempaan kilpailuasemaan maantieteellisesti suosiollisemmissa olosuhteissa toimiviin yrityksiin nähden. Talousvaliokunta pitää tärkeänä edistää koko maan kattavan tietoliikenneverkon rakentamista. Julkishallinnon tulee varmistaa, ettei lainsäädäntö kiinnity nykyisin käytössä oleviin teknologioihin ja siten muodosta esteitä elinkeinoelämän kehittymiselle.

Yrittäjyyden toimintaympäristön yksi keskeisistä elementeistä on toimivat rahoitusmarkkinat. Talousvaliokunta on asiantuntijakuulemisessaan saanut osittain ristiriitaistakin tietoa yritysrahoituksen tämänhetkisestä tilanteesta. Markkinoilla näyttäisi olevan tarvetta sekä nykyisin käytössä olevien instrumenttien tehokkaammalle käytölle että täysin uudentilaisille rahoitusmuodoille. Pörssilistautumisen houkuttelevuuden lisääminen tulisi selvittää ja toteuttaa mahdollisesti tarvittavat lainsäädännölliset muutokset. Yrittäjyyden tukemisen parhaita käytäntöjä tulee levittää organisaatioiden ja hallintoalojen rajat ylittävästi. Talousvaliokunta pitää perusteltuna, että nykyinen yritystukijärjestelmä arvioitaisiin kokonaisuudessaan. Järjestelmä tulee kehittää selkeämmäksi, läpinäkyvämmäksi ja vähemmän byrokraattiseksi. Yritystu-

kien uudistuksessa tulisi eriyttää nykyistä selkeämmin kohdeyritykset sen mukaan, mikä niiden elinkaaren vaihe on tuen tarpeessa. Tulee erottaa yrityksen alkuvaiheen tuotekehityksen riskirahoitus niistä tilanteista, joissa vakiintunut yritys haluaa laajentaa toimintaansa ja kasvun tukea on vaikeaa saada markkinaehtoisesti. Yritysten alueperusteisilla tuilla on oma EU:n rakennepolitiikkaan liittyvä roolinsa.

Kriittiseksi menestystekijäksi näyttäisi muodostuvan talouden kyky uudistua. Perinteisiä toimintamallejamme tulee uudistaa ennakkolullottomasti. Suomi on pieni kansantalous ja useilla sektoreilla globaalit linjat tehdään Suomesta riippumatta. Jo nyt nähtävissä olevia muutostekijöitä ovat ainakin väestönkasvu, ilmastomuutos ja kestävä veden kulutus, joidenkin luonnonvarojen ehtyminen sekä internetin ja mobiiliteknologian käänteentekevä vaikutus kokonaisuudessaan teollisuudenaloihin. Näihin tekijöihin liittyy sekä uusia että mahdollisuuksia. Suomen kilpailukyky tulee jatkossa muodostumaan suotuisasta toimintaympäristöstä ja yritysten kyvystä kääntää muutosten myötä syntynyt uudenlainen kysyntä liiketoiminnaksi. Julkishallinnon roolin tulee olla ensisijaisesti mahdollistaja ja vasta toissijaisesti markkina-aukkojen paikkaaja.

Lausunto

Lausuntonaan talousvaliokunta esittää,

että tulevaisuusvaliokunta ottaa edellä olevan huomioon.

TaVL 14/2014 vp — VNS 7/2013 vp

Helsingissä 27 päivänä maaliskuuta 2014

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

pj.	Mauri Pekkarinen /kesk	Eero Lehti /kok (osittain)
vpj.	Marjo Matikainen-Kallström /kok	Paula Lehtomäki /kesk
jäs.	Lars Erik Gästgivers /r	Päivi Lipponen /sd
	Teuvo Hakkarainen /ps	Jari Myllykoski /vas
	Harri Jaskari /kok	Martti Mölsä /ps
	Pia Kauma /kok	Sirpa Paatero /sd (osittain)
	Miapetra Kumpula-Natri /sd (osittain)	Arto Pirttilahti /kesk
	Jukka Kärnä /sd	Kaj Turunen /ps (osittain).

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Teija Miller.